

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ СКЛАДНИК ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ – УКРАЇНСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Семеног Олена Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0000-0002-8697-8602
Researcher ID: E-2994
Web of Science: E-2994-2018
SCOPUS: 57207763280

Грона Наталія Вікторівна,
доктор педагогічних наук, доцент
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
ORCID ID: 0000-0003-2578-2865
Web of Science Researcher ID: HMP-6350-2023
SCOPUS: 58882585600

У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти реалізації національно-культурного складника змісту професійної підготовки майбутніх учителів – українських філологів у контексті державотворчих процесів, воєнних та глобалізаційних викликів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування мовно-культурної особистості вчителя, здатної до свідомої трансляції національних цінностей в цифровому освітньому просторі.

Уточнено сутність національно-культурного складника професійної підготовки майбутніх учителів як складну інтегративну характеристику особистості педагога, що охоплює систему знань про національну культуру й концептосферу української мови, усталені ціннісні орієнтації та фахові компетентності, спрямовані на утвердження української ідентичності й ефективну ретрансляцію етнокультурного коду в освітній практиці. Доведено, що в умовах воєнних реалій цей складник набуває стратегічного значення: мовна стійкість та ідентичність постають чинниками національної безпеки, а українська мова – інструментом культурного спротиву та захисту духовних кордонів.

Здійснено порівняльний аналіз освітніх програм Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Виявлено взаємодоповнювальні моделі його реалізації: краєзнавчо-дослідну та виховно-націєцентричну.

Окреслено потенціал інтерактивних методичних інструментів у формуванні особистісної позиції, критичного мислення й творчої самореалізації майбутніх учителів. Показано ефективність поєднання лінгвістичного аналізу, етимологічних розвідок і медіааналізу в осмисленні історії через мову та перехіді від репродуктивного до інтерпретаційного рівня навчання. Акцентовано на необхідності посилення цифрового й медіаосвітнього вимірів підготовки, зокрема через створення авторських подкастів, інтерактивних кейсів та візуалізації культурних концептів.

Ключові слова: воєнний час, мовна стійкість, національна ідентичність, національно-культурний складник, освітня програма, український філолог, професійна підготовка, цифровізація освіти.

Semenog Olena, Hrona Nataliia. National-cultural component of the content of professional training for future teachers – Ukrainian philologists under martial law

The article explores the theoretical and applied aspects of implementing the national-cultural component in the professional training of future Ukrainian philology teachers within the context of state-building processes, wartime, and globalization challenges. The relevance of the study is driven by the necessity to form a linguo-cultural personality of a teacher capable of consciously transmitting national values in the digital educational space.

The essence of the national-cultural component of professional training is clarified as a complex integrative characteristic of a teacher's personality. It encompasses a system of knowledge regarding national culture and the conceptual sphere of the Ukrainian language, stable value orientations, and professional competencies aimed at asserting Ukrainian identity and effectively retransmitting the ethnocultural code in educational practice. It is proved that in the realities of war, this component acquires strategic significance: linguistic resilience and identity emerge as factors of national security, while the Ukrainian language serves as a tool for cultural resistance and the protection of spiritual borders.

A comparative analysis of educational programs at Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko and National University "Chernihiv Collegium" named after T. H. Shevchenko was conducted. Complementary models of its implementation were identified – regional research and educational-nation-centric: a combination of regional context with intercultural dialogue.

The potential of interactive methodological tools in shaping the personal stance, critical thinking, and creative self-realization of future teachers is outlined. The effectiveness of combining linguistic analysis, etymological research, and media analysis in understanding history through language and transitioning from a reproductive to an interpretative level of learning is demonstrated. Emphasis is placed on the need to strengthen the digital and media education dimensions of training, particularly through the creation of original podcasts, interactive cases, and the visualization of cultural concepts.

Key words: *wartime, linguistic resilience, national identity, national-cultural component, educational program, Ukrainian philologist, professional training, digitalization of education.*

Вступ. В умовах цивілізаційного протистояння та боротьби за збереження державної суб'єктності роль учителя – українського філолога суттєво посилюється. В умовах російської агресії пріоритетного значення набувають цінності національної стійкості, що передбачають здатність держави, суспільства, особистості ефективно протистояти загрозам, адаптуватися до нових умов, зберігати функційність у кризових ситуаціях (Ж. Денисюк) [1]. Соціальний запит на формування громадянсько активної молоді, яка усвідомлює власну національну ідентичність у європейському контексті, зумовлює необхідність удосконалення змісту, форм, методів, засобів професійної підготовки майбутніх учителів.

Важливість національно-культурного компонента у змісті мовно-методичної підготовки актуалізує і сукупність чинників: соціолінгвістичних: потреба подолання наслідків тривалої лінгвоцидної політики та формування мовної стійкості; глобалізаційних: ризики розмивання національної самобутності; а також нормативних: оновлення професійних стандартів (2024–2025 рр.), відповідно до яких культурна та громадянська компетентності визначені як обов'язкові складники професійної майстерності вчителя.

Аналіз сучасної практики підготовки в закладах вищої педагогічної освіти дає підстави констатувати наявність низки суперечностей, зокрема, між суспільним запитом на вчителя-патріота, носія національних смислів і цінностей та реальним наповненням освітніх програм, дисциплін, що нерідко перевантажені теоретичним матеріалом без належного культурно-смислового контексту. Простежується також розрив між академічним знанням та його ціннісним осмисленням: в освітньому процесі недостатньо актуалізовано емоційно-смисловий зв'язок з історією слова; є невідповідність традиційних способів репрезентації національного контексту когнітивними і комунікативними особливостям студентів «цифрового покоління». В умовах воєнного часу ця проблема набуває особливої гостроти, оскільки саме мова стає простором культурного спротиву, маркером ідентичності та інструментом збереження національної пам'яті.

Матеріали та методи. Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження становлять фундаментальні положення О. Потебні, викладені у працях «Думка і мова», «Естетика і поетика». Учений обґрунтував концепцію мови не лише як засобу передавання готової думки, а і як потужного інструменту її творення, увів поняття «внутрішньої форми слова» як осередку культурної пам'яті народу [2]. У цьому контексті мова постає механізмом формування національної свідомості, а слово – носієм історично зумовленого смислового коду.

Концептуального розвитку ці ідеї набули в наукових працях В. Кононенка («Етнолінгводидактика», «Мова у контексті культури», «Концептосфера української мови»), у яких визначено стратегічний вектор професійної підготовки майбутнього вчителя через опанування національної концептосфери. Учений доводив, що навчання мови має ґрунтуватися на опануванні культурних концептів (Доля, Слово, Родина) як смислових доміант української мовної картини світу [3; 4]. Важливими для нашого дослідження є також праці Г. Філіпчука [5] та М. Вовк [6], довідникові дослідження за ред. О. Горошкіної, у яких національно-культурний компонент окреслено як «складник мовної інформації (слова, фразеологізми), що містить відомості про національну культуру народу – носія мови» [7, с. 90], розкрито національно-культурний контекст освітньої політики, обґрунтовано значення національно-культурного складника змісту професійної підготовки майбутніх учителів в умовах воєнного часу.

Сучасний етап розв'язання проблеми пов'язаний із технологізацією, пошуком інструментів, здатних інтегрувати традиційні етнопедагогічні цінності в реалії інформаційної епохи. Ефективним засобом актуалізації національних смислів Н. Матвійчук та О. Петрошук називають медіаосвітні практики, які репрезентують культурний код у форматах, релевантних запитам сучасної молоді. Прикладом такої синергії є YouTube-канали («Етноосвіта», канал Педагогічного музею України), освітні проекти («Знай свою Україну» (EdEra), «Збережи свою ідентичність», «Історична спадщина української народної педагогіки») та електронні ресурси (ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського), віртуальні майстер-класи та медіарубрики («Музей Івана Гончара») [8]. Цифровий контент створює необхідне інформаційно-культурне середовище для реалізації прикладних стратегій, спрямованих на осмислення національної ідентичності.

Досягненню результативності в реалізації національно-культурного складника як фундаментальної основи змісту професійної підготовки майбутніх учителів – українських філологів у ЗВО сприяє освітнє партнерство. У межах угоди про науково-методичну співпрацю Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка реалізується міжрегіональний проєкт «Мовно-комунікативна компетентність фахівця: традиції, виклики, тренди». У публікаціях учасників проєкту акцентовано увагу на ціннісному вимірі мовної освіти. Доведено, що вивчення фразеології має відбуватися як цілісний процес декодування етнокультурних смислів (Н. Грона), у якому цифрові ресурси слугують дже-

релом автентичного контексту [9], а використання есе постає дієвим інструментом інтеграції медіаінформації у власну систему ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя (Н. Грона, О. Семеног [10]). Спільне дослідження національно-культурного складника професійної підготовки майбутніх учителів-філологів у закладах вищої педагогічної освіти набуває стратегічного значення для збереження культурної ідентичності та зміцнення національної безпеки.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та методичне окреслення національно-культурного складника змісту професійної підготовки майбутніх учителів-філологів на прикладі міжрегіонального проєкту закладів Чернігово-Сумщини.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- з'ясувати сутність та нормативно-правові засади реалізації національно-культурного складника у змісті професійної підготовки майбутніх учителів – українських філологів;

- здійснити порівняльний аналіз освітньо-професійних програм (ОПП) у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка та Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка щодо відображення національно-культурного складника у змісті професійної підготовки;

- окреслити потенціал новітніх методичних інструментів у формуванні особистісної позиції, мовної стійкості, творчого мислення майбутніх учителів.

Матеріали та методи. Для досягнення мети та розв'язання завдань використано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження. Теоретичні методи охоплюють аналіз, систематизацію та узагальнення нормативно-правових актів і наукових джерел для уточнення сутності національно-культурного складника професійної підготовки майбутніх учителів – українських філологів у сучасних соціокультурних координатах. Емпіричний складник реалізовано через контент-аналіз освітньо-професійних програм бакалаврів і магістрів зі спеціальності 014 «Середня освіта (Українська мова і література)» у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка та Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка. Аналіз спрямовано на виявлення змістових маркерів національної ідентичності, культурних концептів та аксіологічних орієнтирів у програмах навчальних дисциплін. Прогностичні методи передбачали моделювання освітнього процесу, зокрема мовно-методичних дисциплін на засадах етнолінгвопедагогіки.

Результати. На основі аналізу, систематизації та узагальнення наукових джерел (С. Вітвицька, М. Вовк, Ж. Денисюк, Г. Філіпчук) уточнено сутність національно-культурного складника професійної підготовки майбутніх учителів філологічного фаху.

Передусім цей складник ґрунтується на формуванні аксіологічного світогляду вчителя, який, згідно з концепцією С. Вітвицької, становить фундамент «продуктивної» орієнтації педагога. Ідеться про стійку систему ціннісних орієнтацій та переконань, що дає змогу вчи-

телеві бути суб'єктом культури, здатним перетворювати об'єктивний культурний досвід на особистісно значущі смисли здобувачів освіти. В основу процесу покладено аксіосферу вчителя-філолога, цілісну сукупність професійних та національно зумовлених цінностей (педагогічний ідеал, повага до особистості, любов до українського слова), що забезпечують світоглядне зростання студента як майбутнього транслятора національних смислів [11].

В умовах сучасних соціокультурних викликів особливого значення набуває мовна стійкість. Спираючись на положення Л. Масенко, О. Ткаченка, словника «Методика навчання української мови» за ред. О. Горошкіної, трактуємо цей термін як свідомий акт особистісної та громадянської позиції, що засвідчує трансформацію мови із засобу комунікації у вищу життєву та національну цінність, форму інтелектуального спротиву, механізм самоідентифікації та стратегічний чинник національної безпеки [12; 13; 7].

Означені тенденції зумовлюють появу нових дидактичних акцентів, що передбачають переосмислення української мови як «мови-цита», ключового інструменту культурного захисту в кризових умовах. Національно-культурна підготовка учителя-філолога в епоху цифровізації посилюється важливістю такого складника, як інформаційна гігієна. Ідеться про здатність критично оцінювати інформаційні потоки, верифікувати дані, протидіяти дезінформації та маніпулятивним впливам. Таким чином, учитель постає гарантом інформаційної культури і захисником національного дискурсу.

Узагальнюючи викладене, на основі контент-аналізу та інтеграції наукових дефініцій національно-культурний складник змісту підготовки вчителя розглядаємо як складну інтегративну характеристику особистості майбутнього педагога. Вона охоплює систему фундаментальних знань про національну культуру й концептосферу української мови, усталені ціннісні орієнтації та фахові компетентності, спрямовані на утвердження української ідентичності й розвиток здатності ефективно ретранслювати етнокультурний код в освітній практиці. Таке розуміння дає можливість перейти від констатації культурного матеріалу до його активного використання як інструменту професійної діяльності вчителя-словесника.

Практична цінність національно-культурного складника у змісті мовно-методичних дисциплін реалізується через формування світоглядної позиції; розвиток ключових компетентностей (громадянської, мовно-комунікативної та культурної), а також здатності педагога застосовувати сучасні методики герменевтичного аналізу текстів і міждисциплінарні підходи до викладання (лінгвокраєзнавство, етнопсихолінгвістика). Реалізація національно-культурного складника змісту професійної підготовки майбутніх учителів спирається на чинну нормативно-правову базу України та міжнародні документи у сфері освіти.

Фундаментальне значення має Конституція України, яка закріплює статус української мови як державної (стаття 10) та визначає обов'язок держави щодо всебічного розвитку і функціонування української мови

в усіх сферах суспільного життя. Закони України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020) визначають стратегічні засади формування конкурентоспроможного людського капіталу; окреслюють вимоги до мови освітнього процесу [14; 15; 16; 17].

У Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2022) поняття «національно-патріотичне виховання» та «громадянська освіта» окреслено як обов'язкові елементи освітнього процесу, спрямовані на подолання наслідків колоніального минулого [18]. Відповідні орієнтири відображено й у Стратегічному плані діяльності МОН України до 2027 р., який акцентує на поєднанні цифрової трансформації та національно-патріотичного складника в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення [19]. Важливим нормативним документом є також Професійний стандарт учителя та Професійний стандарт викладача закладу вищої освіти, які визначають розвиток мовнокомунікативної та культурної компетентностей як обов'язковий складник фахової підготовки [20; 21].

Міжнародний контекст реалізації національно-культурного компонента посилюється Рекомендаціями Європейського Парламенту (2018) щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя [22], де «культурну обізнаність та самовираження» віднесено до переліку базових компетентностей сучасної людини. Педагогічна Конституція Європи закріплює гуманістичні цінності та право на збереження культурної самобутності, що є фундаментальним для формування вчителя XXI століття [23]. Загальноєвропей-

ські рекомендації з мовної освіти (CEFR) пропонують інструментарій для оцінювання мовної компетентності, інтегруючи соціокультурний складник як невід'ємну частину володіння мовою [24].

Концепція «Нова українська школа» (2017) проголошує перехід від школи знань до школи компетентностей, де «спілкування державною мовою» та «обізнаність у сфері культури» є наскрізними змістовими лініями [25]. Державний стандарт базової середньої освіти (2020), Державний стандарт профільної середньої освіти (2024) конкретизують обов'язкові результати навчання, які передбачають не лише мовну грамотність, а й здатність інтерпретувати художні тексти як культурні феномени та носії національних смислів [26; 27]. Таким чином, нормативна база створює концептуальні умови для інтеграції національно-культурного складника в освітньо-професійні програми (ОПП).

З метою з'ясувати наявність національно-культурного складника у професійній підготовці майбутніх учителів – українських філологів було здійснено аналіз чинних на 2024–2025 рр. ОПП за спеціальністю 014 «Середня освіта (Українська мова і література)» в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (СумДПУ) та Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (НУЧК імені Т. Г. Шевченка) [28; 29]. Прокоментуємо табл. 1.

Освітня програма СумДПУ зорієнтована на вивчення історико-культурного потенціалу Сумщини й містить низку дисциплін, спрямованих на формування національної свідомості майбутнього вчителя: «Фольклор», «Літературне краєзнавство», «Історія української мови» та ін. [28; 30].

Таблиця 1

Національно-культурний складник в освітніх програмах підготовки вчителів-філологів у СумДПУ та НУЧК

| Параметр порівняння | СумДПУ | НУЧК |
|------------------------|---|---|
| Мета програми | Підготовка вчителя на засадах загальнолюдських і національних цінностей | Забезпечення базової теоретичної й практичної підготовки вчителя |
| Ключові орієнтири | Формування культуромовної особистості; врахування історико-культурного потенціалу регіону | Оволодіння теорією й методологією лінгвістики та літературознавства; формування націєцентричної особистості |
| Практична підготовка | Фольклорно-краєзнавча практика; навчальна практика з української мови та літератури, англійської мови | Навчальна та виробнича (педагогічна) практики |
| Компетентності (ЗК/ФК) | Акцент на академічній культурі та інфомедійній грамотності | ЗК 2: Здатність формувати націєцентричну, патріотичну особистість |
| Специфічні інструменти | Лабораторії з літературного краєзнавства, академічної культури; ресурсні центри професійного розвитку вчителя | Естетичне виховання; патріотична та морально-етична виховна робота |

Діяльність регіональної філологічно-краєзнавчої лабораторії передбачає проведення польових досліджень у межах фольклорно-краєзнавчої практики, вивчення творчої спадщини діячів, пов'язаних із регіоном (Олександр Олесь, Борис Грінченко, Пантелеймон Куліш), лабораторії з академічної культури та ресурсного центру професійного розвитку вчителя (до вересня 2024 р.) – укладання шкільних підручників з української мови для учнів 5–7 класів, виконання проєкту «Мовний форпост Сумщини».

Освітня програма передбачає також розвиток інтеркультурної компетентності. Зокрема, у 2024 р. студенти в межах курсу методики навчання української мови мали можливість проводити спільно з канд. пед.н., ст.викладачем М.Ячменик онлайн-заняття для українських дітей в Українській суботній школі в м. Гент (Бельгія). Отже, освітня програма спрямована на формування вчителя, здатного репрезентувати українську мовно-культурну традицію в міжнародному освітньому просторі.

Освітня програма НУЧК імені Т. Г. Шевченка вирізняється чітко окресленим націєцентричним вектором, зафіксованим на рівні загальних компетентностей (зокрема ЗК 2). У структурі фахових компетентностей посилено акцент на здатності вчителя здійснювати патріотичну та морально-етичну виховну роботу під час занять різних типів (ФК 1.2) [29].

Компаративний аналіз відомостей про самооцінювання освітніх програм (ОП) СумДПУ [30] та НУЧК імені Т. Г. Шевченка [31] констатує високий рівень інституційної готовності колективів до формування національної ідентичності майбутнього вчителя. Водночас виявлено специфічні методичні акценти, зумовлені структурою програм та регіональними освітніми традиціями. СумДПУ тяжіє до краєзнавчо-дослідної моделі, тоді як НУЧК імені Т. Г. Шевченка – до виховно-націєцентричної.

Особливістю програми СумДПУ є поєднання української та англійської філології, що формує національно-культурну компетентність через компаративний підхід. Українська ідентичність утверджується у діалозі з глобальним контекстом. Освітня програма НУЧК імені Т. Г. Шевченка зміщує акцент на фундаментальну українознавчу підготовку. Пріоритетом є формування мовної стійкості як чинника національної єдності, де вчитель постає передусім як охоронець літературного канону та мовної традиції.

Реалізація національно-культурного складника в епоху цифровізації є спільним вектором зростання: у СумДПУ орієнтуються на проєктну діяльність, а в НУЧК імені Т. Г. Шевченка активно впроваджуються практики «інформаційної гігієни». Програми використовують цифрові ресурси (віртуальні музеї, електронні бібліотеки) як інструменти актуалізації спадщини (див. табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльний аналіз відомостей про самооцінювання освітніх програм (ОП) СумДПУ та НУЧК

| Критерій порівняння | СумДПУ | НУЧК |
|---------------------|--|--|
| Основний підхід | Міжкультурний | Етноцентричний, культурологічний |
| Ключовий інструмент | Проектна діяльність | Медіаграмотність, фольклористика |
| Мовний фокус | Етнолінгвістика, фахова мова | Мовна стійкість, діалектологія |
| Цифровізація | Створення медіаконтенту | Віртуальні музеї, інформаційна гігієна |
| Сприйняття мови | Мова як інструмент спротиву та стійкості | Мова як чинник національної єдності |

Зіставлення освітніх програм свідчить про наявність взаємодоповнювальних стратегій реалізації національно-культурного складника: у СумДПУ – інтегративно-діяльнісна: спрямована на формування національної ідентичності через міжкультурний діалог, створення медіаконтенту, де мова постає динамічним інструментом культурного спротиву. Натомість модель НУЧК імені Т. Г. Шевченка орієнтована на фундаментальну культурологічну підготовку, де пріоритетом є збереження етнокультурного коду через фольклористика, діалектологію та цифрову архівацію спадщини [30; 31].

Об'єднувальним чинником для обох освітніх програм є спрямованість на інтерактивні форми навчання, що не лише збагачують когнітивну сферу здобувачів, а й стимулюють до рефлексії над власними ціннісними орієнтирами. Ефективними інструментами реалізації національно-культурного складника на заняттях з дисциплін мовно-методичного циклу є створення есе, мініпроєктів та дослідницьких завдань, які поєднують глибокий мовний аналіз із зануренням у культурно-історичний контекст. Дослідно-експериментальна робота, виконана авторами у СумДПУ та в Шосткинській гімназії Шосткинської міської ради Сумської області у 2023–2024 н.р. з метою формування у здобувачів освіти культури роботи з текстом есе засвідчила, що використання есе як текстотвірної інструменту дає можливість перейти до інтерпретаційного рівня роботи з текстом, підтверджує важливість індивідуального досвіду, фонових знань, творчого мислення, партнерської підтримки [32, с. 78].

Це створює підґрунтя для переходу від індивідуальної рефлексії до практичної творчості. Зокрема,

на заняттях із сучасної української мови, культури мовлення, стилістики та методики навчання української мови практикуємо мініпроєкти. Деталізуємо на прикладі мініпроєкту «*Мовно-крафтова продукція. Накладанці, грінки чи потапці? Готуємо та вживаємо українське!*», який апробували в межах навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова (Лексикологія. Фразеологія)» в НУЧК імені Т. Г. Шевченка. Здобувачів освіти заохочуємо дослідити етимологію слова «потапці» (від «потапати» – тонути, занурювати), проаналізувати історичний контекст козацької доби та здійснити медіааналіз сучасних кулінарних джерел (зокрема матеріалів Є. Клопотенка). Практичний блок передбачає редагування мовних огріхів і суржику.

Розглянемо структуру та зміст мініпроєкту.

I. Етап моделювання професійної ситуації (вступ)

Для активізації пізнавального інтересу студентам пропонуємо кейс-завдання: розглядаємо приготування автентичної страви з мінімального набору інгредієнтів (житній хліб, сало, часник, кріп). Ключовим об'єктом аналізу є **потапці** – традиційний елемент української кулінарної культури, що бере початок із козацької доби.

II. Етимологічна розвідка та робота з лексикографічними джерелами

Здобувачі освіти здійснюють науковий пошук, звертаючись до «Етимологічного словника української мови» (т. 4, с. 540). Установлюють: номінація *потапці* походить від дієслова «потапати» (занурюватися, топити), що відображає технологію приготування: вмочування підсмаженого хліба в гарячу юшку чи розтоплений жир; реконструюють історичний контекст, зокрема аналізують функціонування страви в козацькому побуті, що загалом сприяє формуванню навичок історико-лінгвістичного коментування.

III. Лінгвокогнітивне дослідження і критичний медіааналіз Практична робота передбачає аналіз сучасного медіаконтенту (зокрема відеоматеріалів Є. Клопотенка та інших кулінарних експертів). Навчально-дослідницька діяльність спрямована на розв'язання таких завдань: аналіз класичних і модернізованих рецептур під кутом етнографічної автентичності; ідентифікація діалектних одиниць, професіоналізмів та спеціальної лексики, що маркують процес приготування, у медійному дискурсі.

IV. Практично-редакторський блок. Студенти виконують комплекс вправ у форматі «редакторської лабораторії»: *трансформаційний запис*: фіксують рецептуру у двох варіантах – із навмисно допущеними типовими порушеннями мовних норм та в нормативно коректній формі; *мовностилістична експертиза*: здійснюють аналіз виправлених помилок, обґрунтовують за чинним правописом і стилістичними нормами.

Такий підхід поєднує реконструкцію матеріальної культури минулого із зануренням у сьогоденну проблематику. Відтворення автентичних традицій доповнюємо аналізом ціннісних орієнтирів у знаковій прозі XXI століття, що відкриває можливості для рефлексивного письма. Студентам пропонуємо створити есе, що ґрунтується на інтелектуальному діалозі з текстами українських письменників.

Опорними для роздумів стають цитати-смісли, що маркують сучасний культурний простір, наприклад: «Світ знає, куди мандрує» (Т.Малярчук). «Сучасні книжки схожі на пінопласт: кришиться і не прожовується» (Т. Зарівна); «Людина, коли щаслива, – вона гонорова. Інших не добає. Думає, що Бога за бороду злупала. А то Бог її на своєму гачку тримає...» (М. Матіос «Солодка Даруся»). «У житті є біле й чорне, – і від того воно дістає смак» (Г. Пагутяк), «...душу лікує тільки інша душа» (Г. Пагутяк); «Людина хоче краще жити, піддається впливу, зраджує себе, народ, віру. За гроші вона стає манкуртом» (Р. Іваничук); «...Міняються імператори, не міняється людська доля» (Р. Іваничук). «Страшно сказати, що робить з людьми безнадія. Говірки стають мовчазними, веселі – зажуреними, хоробрі – боягузами, а певні – зрадниками» (В. Шкляр). «Історія нині не просто переписується, а переписується українською мовою» (С. Жадан). Світ нагадує грудку снігу в теплих руках: тане, стікає водою, проте, що далі, то холоднішими стають долоні, усе менше в них тепло відрізку, усе більше крижаної застигlosti (С. Жадан «Інтернат»). Мова зникає, коли нею не говорять про любов (С. Жадан).

Запропонований вид творчої діяльності спрямований на відшліфування стилістичних навичок і водночас на розвиток інтерпретаційної компетентності через аналіз авторських метафор, стимулювання критичного мислення через паралелі між літературою й сучасністю, усвідомлення мови як коду культурної спадковості та сприйняття слова як потужного засобу національного опору в умовах війни.

Переосмислення функцій слова вимагає новітніх платформ для своєї реалізації. Аналіз освітнього сере-

довища університетів підтверджує, що перспективним вектором є цифровізація національно-культурного контенту. Майбутній учитель-словесник має не лише володіти, а й застосовувати інструментарій цифрових сервісів для репрезентації української ідентичності у глобальному інфопросторі. Особливо важливою така компетентність є для студентів подвійної спеціалізації (українська та англійська філологія), зокрема в СумДПУ, де збереження пріоритетності українського національного дискурсу має залишатися смислотвірним центром підготовки, запобігаючи розпорошенню уваги між різними культурними кодами.

Практичне втілення інноваційних форматів стало можливим завдяки досвіду грантових проєктів з інфомедійної грамотності, реалізованих у СумДПУ. Це дало підстави авторам упровадити в методичні дисципліни такі інноваційні формати, як блог, сторителінг та подкастинг. Окрему увагу на заняттях та в гуртковій роботі приділяємо *подкастингу*, що синтезує академічну глибину змісту з мобільною та доступною формою подання матеріалу. Хоча з технічного погляду подкастинг частково репродукує функції традиційного радіомовлення, його специфіка виявляється в цифровій автономності, мобільності, здатності формувати персоналізовану позицію.

У сучасному українському медіапросторі подкасти еволюціонували від розважального контенту до потужного інструменту сторителінгу. Системний досвід медіаплатформ, зокрема онлайн-видання «Українська правда», слугує еталонною базою для вивчення жанрового розмаїття сучасного аудіоконтенту. Аналіз таких проєктів дає можливість студентам опрацювати успішні комунікативні стратегії та адаптувати їх до освітніх потреб.

Для детального опрацювання структури та стилістики подкастів розглядаємо такі тематичні вектори: «Температура – нормальна!» (проєкт, присвячений питанням здоров'я, профілактики хвороб і відповідального ставлення до власного організму); «До попки з Анною Паленчук» (подкаст про кіно- й телеіндустрію, в якому українська кінопродюсерка та сценаристка Анна Паленчук спілкується з відомими діячами, обговорюючи найбільш резонансні проєкти); «Ранкова доза» (серія аудіорозповідей, у яких митці, письменники, політики та блогери діляться улюбленими літературними історіями).

Пропонуємо також створити авторський текст для подкасту (на вибір) на одну із запропонованих тем: «Тарас Шевченко: поет і художник» (розкриття багатогранності постаті Кобзаря та його впливу на українську культуру); «Літературний феномен Лесі Українки» (осмислення творчості письменниці як першої української феміністки та новаторки літературних жанрів); «Іван Франко – мислитель, письменник, політик» (дослідження багатомірної діяльності Каменяра та його ролі в українській культурі); «Василь Стус: поет за ґратами» (подкаст про життєвий і творчий шлях митця як символу боротьби за свободу та права людини); «Мандрівка світом пригод із Іваном Нечуєм-Левицьким» (огляд пригодницьких і соціально-побутових мотивів у творчості

письменника); «Любов і трагедія в поезії Василя Симоненка» (аналіз поезії митця як «лицаря правди» українського слова); «Український гумор у творах Остапа Вишні» (дослідження особливостей гумору й сатири в українській літературі).

Національно-культурний складник змісту підготовки майбутніх учителів-філологів трансформується з теоретичного об'єкта вивчення на активне джерело психологічної стійкості та ціннісного самовизначення. Майбутній учитель має не лише знати факти біографії митців, а й уміти адаптувати їхні смисли до викликів сьогодення, використовуючи медійні формати.

Серед медіаосвітніх практик – створення інтерактивних кейсів з використанням сторителінгу, візуалізації культурних концептів та інструментів медіаграмотності: аналіз базових українських концептів (Доля, Воля, Родина, Земля); використання ШІ та медіаресурсів (створення цифрових проєктів, як-от казки у Kazka Fun на основі фольклорних мотивів; ведення філологічних блогів про наголоси чи діалектизми); проєктна діяльність (складання «Словника діалектизмів мого краю» або «Мапи мовних символів України»).

Такий підхід забезпечує підготовку вчителя-філолога не лише як ретранслятора мовних норм, а насамперед як активного модератора національно-культурного простору, здатного використовувати медіатехнології для протидії деструктивним наративам та зміцнення української суб'єктності.

Висновки. У сучасних умовах державотворення, воєнних і глобалізаційних викликів фахова підготовка вчителя-філолога має бути зорієнтована на формування мовно-культурної особистості, здатної до свідомої трансляції національних цінностей у шкільному та цифровому освітньому просторі.

На основі аналізу наукових джерел, узагальнення нормативно-правових актів національно-культурний складник визначено як фундаментальний у професійній підготовці майбутніх учителів – українських філологів. Його потрактовано як інтегративну характеристику особистості, що охоплює систему фундаментальних знань про національну культуру й концептосферу української мови, усталені ціннісні орієнтації та фахові компетентності, спрямовані на утвердження української ідентичності й розвиток здатності ефективно ретранслювати етнокультурний код в освітній практиці. В умовах воєнних реалей сутність цього складника набуває стратегічного виміру: мовна стійкість та ідентичність постають чинниками національної безпеки, а українська мова – дієвим інструментом спротиву та захисту культурних кордонів. Реалізація національно-культурного складника змісту професійної підготовки майбутніх учителів спирається на чинну нормативно-правову

базу України та міжнародні документи у сфері освіти. Практична цінність національно-культурного складника у змісті мовно-методичних дисциплін реалізується через формування світоглядної позиції, громадянської, мовно-комунікативної та культурної компетентностей.

Порівняльний аналіз освітньо-професійних програм у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка та Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за спеціальністю 014 «Середня освіта (Українська мова і література)» засвідчив наявність взаємодоповнювальних моделей реалізації національно-культурного складника: краєзнавчо-дослідної та виховно-націєцентричної. Для СумДПУ характерне поєднання регіонального контексту з міжкультурним діалогом (з огляду на інтеграцію української та англійської філології). У НУЧК імені Т. Г. Шевченка пріоритетами є етнопедагогіка, фольклористика, діалектологія, цифрова архівація спадщини та формування мовної стійкості як чинника національної єдності.

Визначено потенціал інтерактивних методичних інструментів у формуванні особистісної позиції, мовної стійкості та творчого мислення майбутніх учителів. На прикладі проєкту «Мовно-крафтова продукція» (дослідження страви «потапці») доведено ефективність поєднання лінгвістичного аналізу, етимологічних розвідок та медіааналізу. Такий формат сприяє осмисленню історії через мову, формує навички критичного мислення, відкриває можливості для рефлексивного письма. Рефлексивне письмо (есе) забезпечує перехід від репродуктивного засвоєння знань до інтерпретаційного рівня, стимулює ціннісне осмислення слова й ролі мови в умовах війни.

Установлено спільну потребу ЗВО у посиленні цифрового та медіаосвітнього вимірів підготовки. Запровадження авторських подкастів про постаті української культури, створення інтерактивних кейсів з використанням сторителінгу, візуалізації культурних концептів розширює професійний інструментарій майбутнього вчителя-словесника, спонукає діяти як активний модератор національно-культурного простору в медіасередовищі. Використання цифрових технологій сприяє зміцненню української суб'єктності та репрезентації національної ідентичності в глобальному інформаційному просторі.

Отже, реалізація національно-культурного складника професійної підготовки майбутніх учителів – українських філологів в умовах воєнного часу потребує системного поєднання етнопедагогічних традицій із новітніми цифровими технологіями. Така інтеграція забезпечує підготовку компетентного фахівця, здатного не лише навчати мови й літератури, а й формувати духовну стійкість нації, утверджувати українську ідентичність та відповідально репрезентувати її в сучасному світі.

Література:

1. Денисюк Ж. З. Українська культурна ідентичність як основа національної стійкості та культурної політики. *Культурологічний альманах*. 2025. № 1. С. 309–315. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.1.35> (дата звернення: 02.09.2025).
2. Потєбня О. Думка і мова : [фрагменти]. *Джерела національної ідентичності : хрестоматія з укр. мови та культури : навч. посіб.* / Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності. Львів, 2021. С. 120–133. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/13638/1/ХРЕСТОМАТИЯ_2021_остаточна.pdf (дата звернення: 02.09.2025).

3. Кононенко В. І. Етнолінгводидактика : навч. посібник. Івано-Франківськ : Плай, 2004. 184 с.
4. Кононенко В. І. Концептосфера української мови. Івано-Франківськ : Плай, 2004. 232 с.
5. Філіпчук Г. Г. Національно-культурний контекст освітньої політики. Київ, 2014. URL: <https://surl.li/yrgrap> (дата звернення: 12.02.2026).
6. Вовк М. П. Національно-культурний компонент змісту професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої педагогічної освіти. *Утвердження української національної ідентичності в умовах воєнного стану: стратегічні орієнтири та інноваційні практики* : зб. наук. пр. / за ред. К. О. Журби, Л. В. Канішевської. Івано-Франківськ : НАІР, 2025. С. 129–132. URL: <https://surl.li/jxxxуа>
7. Методика навчання української мови. Термінологічний словник / за ред. О. Горошкіної. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. 150 с.
8. Матвійчук О., Петрошук Н. Етнопедagogіка в цифрову епоху: інформаційні ресурси з питань формування національно-культурної ідентичності на вебплатформах. *Науково-педагогічні студії*. 2025. Випуск 9. С. 258–271. DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2025-9-258-271>
9. Грона Н. В. Соціокультурний компонент вивчення лексики і фразеології в середній загальноосвітній школі. *Освіта і суспільство V* : міжнародний збірник наукових праць / під ред. Т. Несторенко, Р. Бернатової. Опole : Видавництво Вищої школи управління і адміністрації в Опole, Польща, 2020. С. 106–118. <https://www.tsatu.edu.ua/vmf/wp-content/uploads/sites/17/berdyansk-opole.pdf> (дата звернення: 20.02.2026).
10. Грона Н., Семенов О. Есе як сучасний інструмент текстотвірної діяльності здобувачів освіти: формування особистої позиції та творчого мислення. *Педагогічна освіта в сучасній соціокультурній парадигмі* : колект. моногр. / за заг. ред. П. М. Бойчука. Луцьк : Вежа-Друк, 2025. С. 175–230.
11. Вітвицька С. С. Аксиологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя. *Креативна педагогіка*. 2015. Вип. 10. С. 63–67. <https://eprints.zu.edu.ua/17059/1/Вітвицька%20С.pdf>
12. Масенко Л. Т. Мовна стійкість і мовна стабільність. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3afcd948-28ac-4915-b54c> (дата звернення: 07.02.2026).
13. Ткаченко О. Проблема мовної стійкості та її джерел. *Мовознавство*. 1990. № 4. С. 3–10.
14. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 07.02.2026).
15. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 07.02.2026).
16. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 07.02.2026).
17. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 07.02.2026).
18. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20> (дата звернення: 07.02.2026).
19. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/strategichne-planuvannya-ta-rozvitok> (дата звернення: 07.02.2026).
20. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : Наказ Мінекономіки від 24.12.2020 № 2736 (у редакції 2024 р.). URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/main/ukr/news/2024/02/Standart_vchytel.pdf (дата звернення: 07.02.2026).
21. Професійний стандарт «Викладач закладу вищої освіти» : Наказ Мінекономіки від 23.03.2021 № 610. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vikladacha-zakladu-vishoyi-osviti> (дата звернення: 07.02.2026).
22. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01). URL: [[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01))] ([https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01))) (дата звернення: 07.02.2026).
23. Педагогічна Конституція Європи : прийнята Європейською асоціацією вчителів (AEDE). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha-osvita/2023/12/Pedagogichna.Konstytutsiya.Yevropy.pdf> (дата звернення: 15.02.2026).
24. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR). URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages> (дата звернення: 07.02.2026).
25. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrayinska-shkola> (дата звернення: 07.02.2026).
26. Про деякі питання державного стандарту базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti-898-300920> (дата звернення: 07.02.2026).
27. Про деякі питання державного стандарту профільної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2024 № 951. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deiaki-pytannia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-951-200824> (дата звернення: 15.02.2026).
28. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)» підготовки здобувачів вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні за спеціальністю 014 Середня освіта (014.01 Українська мова і література) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2024. 27 с. URL: https://ssp.edu.ua/images/2024/docs/opp/programa/ukrmova_angl_mova_bak_7d9e3.pdf (дата звернення: 12.02.2026).

29. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)» підготовки здобувачів вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні за спеціальністю 014.01 Середня освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2020. URL: https://philology.chnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/014_01_Serednya_osvita_Ukr_mova_i_lit.pdf (дата звернення: 15.02.2026).
30. Відомості про самооцінювання освітньої програми «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)» (ID 49305). Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2026. URL: https://ssp.u.edu.ua/images/2026/docs/akred/014_soumam_eddfd.pdf (дата звернення: 12.02.2026).
31. Відомості про самооцінювання освітньої програми «Середня освіта (Українська мова і література)» (ID 32472). Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 2021. URL: https://philology.chnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/Vidomosti_pro_-OP.pdf (дата звернення: 07.02.2026).
32. Семенов О., Бережний Н. Підготовка майбутніх учителів української мови і літератури до формування в учнів НУШ культури роботи з есе. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. 2024. Вип. 6. С. 73–80. DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2024.6.11> (дата звернення: 02.09.2025).

References:

- Denysiuk, Zh. Z. (2025). Ukrainian cultural identity as a basis for national resilience and cultural policy. *Kulturolohichniy almanakh – Cultural Almanac*, (1), 309–315. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.1.35>
- Potebnia, O. (2021). Dumka i mova: [frahmenty] [Thought and language: (fragments)]. In *Dzherela natsionalnoi identychnosti: khrestomatiia z ukr. movy ta kultury: navch. posib.* [Sources of National Identity: Reader in Ukrainian Language and Culture: Textbook] (pp. 120–133). Lviv State University of Life Safety. https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/13638/1/KHRESTOMATIIA_2021_ostatochna.pdf (Accessed: September 02, 2025).
- Kononenko, V. I. (2004). *Etnolinhvodydakyka* [Ethno-linguodidactics]. Plai.
- Kononenko, V. I. (2004). *Kontseptosfera ukrainskoi movy* [Conceptual sphere of the Ukrainian language]. Plai.
- Filipchuk, H. H. (2014). *Natsionalno-kulturnyi kontekst osvithoi polityky* [National-cultural context of educational policy]. <https://surl.li/yrqapd>
- Vovk, M. P. (2025). Natsionalno-kulturnyi komponent zmistu profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv u zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity [National-cultural component of the content of professional training of future teachers in higher pedagogical education institutions]. In K. O. Zhurba & L. V. Kanishevska (Eds.), *Affirmation of Ukrainian national identity under martial law: strategic guidelines and innovative practices* (pp. 129–132). NAIR. URL: <https://surl.li/jxxxya>
- Horoshkina, O. (Ed.). (2024). *Metodyka navchannia ukrainskoi movy. Terminolohichniy slovnyk* [Methods of teaching the Ukrainian language. Terminological dictionary]. Vydavnychiy dim “Osvita”.
- Matviichuk, O., & Petroschuk, N. (2025). Etnopedahohika v tsyfrovu epokhu: informatsiini resursy z pytan formuvannia natsionalno-kulturnoi identychnosti na vebplatformakh [Ethno-pedagogy in the digital era: information resources on the formation of national-cultural identity on web platforms]. *Scientific and Pedagogical Studies*, (9), 258–271. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2025-9-258-271>
- Hrona, N. V. (2025). Sotsiokulturnyi komponent vyvchennia leksyky i frazeolohii v serednii zahalnoosvitnii shkoli [Socio-cultural component of studying vocabulary and phraseology in secondary school]. In T. Nestorenko & R. Bernatova (Eds.), *Education and Society V* (pp. 106–118). Higher School of Management and Administration in Opole.
- Hrona, N., & Semenov, O. (2025). Ese yak suchasnyi instrument tekstotvirmoi diialnosti zdobuvachiv osvity: formuvannia osobystoi pozytsii ta tvorchoho myslennia [Essay as a modern tool for text-creating activity of students: formation of personal position and creative thinking]. In P. M. Boichuk (Ed.), *Pedagogical education in the modern socio-cultural paradigm* (pp. 175–230). Vezha-Druk.
- Vitvytska, S. S. (2015). Aksiolohichniy pidkhid do vykhovannia osobystosti maibutnyoho vchytelia [Axiological approach to upbringing the personality of a future teacher]. *Creative Pedagogy*, (10), 63–67. <https://eprints.zu.edu.ua/17059/1/Вітвицька%20С.pdf>
- Масенко Л. Т. Мовна стійкість і мовна стабільність. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3afcd948-28ac-4915-b54c>
- Tkachenko, O. (1990). Problema movnoi stiiikosti ta yii dzherel [The problem of language resilience and its sources]. *Movoznavstvo*, (4), 3–10.
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). *Constitution of Ukraine*. Law No. 254k/96-VR. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
- Law of Ukraine. (2017). *On Education*. No. 2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Law of Ukraine. (2014). *On Higher Education*. No. 1556-VII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- Law of Ukraine. (2020). *On Complete General Secondary Education*. No. 463-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
- Law of Ukraine. (2022). *On the basic principles of state policy in the sphere of assertion of Ukrainian national and civic identity*. No. 2834-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20>
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2023). *Strategic activity plan of the Ministry of Education and Science of Ukraine until 2027*. <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/strategichne-planuvannya-ta-rozvitok>

20. Ministry of Economy of Ukraine. (2020). *Professional standard for the professions “Primary school teacher”, “Teacher of general secondary education”*. Order No. 2736. https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/main/ukr/news/2024/02/Standart_vchytel.pdf
21. Ministry of Economy of Ukraine. (2021). *Professional standard “Lecturer of a higher education institution”*. Order No. 610. <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vikladacha-zakladu-vishoyi-osviti>
22. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01). [[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01))]([https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01)))
23. European Association of Teachers (AEDE). (n.d.). *Pedahohichna Konstytutsiia Yevropy* [Pedagogical Constitution of Europe]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha-osvita/2023/12/Pedagogichna.Konstytutsiya.Yevropy.pdf>
24. Council of Europe. (n.d.). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR)*. <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
25. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2016). *New Ukrainian School: conceptual principles of secondary school reform*. <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrayinska-shkola>
26. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020). *On some issues of the state standard of basic secondary education*. Decree No. 898. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti-898-300920>
27. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *On some issues of the state standard of upper secondary education*. Decree No. 951. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deiaki-pytannia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-951-200824>
28. Sumy State Pedagogical University. (2024). *Osvitno-profesiina prohrama “Serednia osvita (Ukrainska mova i literatura. Anhliiska mova)”* [Educational and professional program “Secondary education (Ukrainian language and literature. English language)”]. https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/opp/programa/ukrmova_angl_mova_bak_7d9e3.pdf
29. National University “Chernihiv Colegium”. (2020). *Osvitno-profesiina prohrama “Serednia osvita (Ukrainska mova i literatura)”* [Educational and professional program “Secondary education (Ukrainian language and literature)”]. https://philology.chnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/014_01_Serednya_osvita_Ukr_mova_i_lit.pdf
30. Sumy State Pedagogical University. (2026). *Vidomosti pro samotsiniuvannia osvitnoi prohramy (ID 49305)* [Self-assessment report of the educational program]. https://sspu.edu.ua/images/2026/docs/akred/014_soumam_eddfd.pdf
31. National University “Chernihiv Colegium”. (2021). *Vidomosti pro samotsiniuvannia osvitnoi prohramy (ID 32472)* [Self-assessment report of the educational program]. https://philology.chnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/Vidomosti_pro_-OP.pdf
32. Semenog, O., & Berezhnyi, N. (2024). Pidhotovka maibutnix uchyteliv ukrainskoi movy i literatury do formuvannia v uchniv NUSh kultury roboty z ese [Training of future teachers of the Ukrainian language and literature for the formation of the culture of working with essays in PSS students]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Seriya: Filolohiia – Slobozhanskyi Scientific Bulletin. Series: Philology*, (6), 73–80. <https://doi.org/10.32782/philspu/2024.6.11>

Дата першого надходження статті до видання: 17.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

